

Kultūras ministrija

LATVIJAS LITERATŪRAS UN GRĀMATNIECĪBAS STRATĒGIJA 2022-2027

Izstrādātājs:
Literatūras un grāmatniecības padome

Apstiprināta:
Literatūras un grāmatniecības padomē 17.07.2022.

SATURS

I. Ievads un situācijas apraksts.....	2
1. Nozares raksturojums un funkcionālā struktūra.....	2
2. Literatūras un grāmatniecības nozares nozīmīgākās pārstāvošās un sadarbības institūcijas.....	2
3.Nozares statistika.....	3
4. Elektroniskās grāmatas un citi nozarei nozīmīgi elektroniskie resursi.....	5
5.Obligātais eksemplārs.....	5
6. PVN grāmatām.....	5
II. 2014.–2020. gadā paveiktais literatūras un grāmatniecības nozarē.....	6
1. Literatūras eksports.....	6
2. Latvijas Nacionālās bibliotēkas ēkas atklāšana un darbības attīstība	
3. Latvijas kā viesu valsts iecere Frankfurtes grāmatu tirgū.....	7
4. Lasīšanas veicināšana.....	7
5. Baltijas Asamblejas darbu tulkošana un izdošana.....	8
6. Valsts atbalsts grāmatu iepirkumam pašvaldību publiskajām bibliotēkām.....	8
7.Pašvaldību bibliotēku iepirkuma kvalitātes veicināšana.....	8
8.Grāmatniecības un literatūras profesionālais novērtējums (balvas)..	8
9.Radošo personu sociālā aizsardzība.....	9
10.Kultūras periodika.....	9
11. Grāmatniecības pētniecība.....	9
III. Literatūras un grāmatniecības nozares stratēģiskās prioritātes, mērķi un uzdevumi to īstenošanai 2022.–2027. gadā un rezultatīvie rādītāji.....	10
1. Atbalsts literārā radošā procesa, tostarp pētnieciskā, nodrošināšanai un radošo personu sociālā aizsardzība.....	11
2. Literatūras un grāmatniecības popularitātes veicināšana un pieejamības nodrošināšana.....	14
3. Literatūras un grāmatniecības eksporta veicināšana, paplašinot kultūras pieejamību auditorijām ārvalstīs.....	18
4. Jaunu literatūras un grāmatniecības jomas profesionāļu sagatavošana.....	21
5.Rezultatīvie rādītāji nozares attīstības izvērtēšanai.....	23
6. Stratēģijas īstenošanas novērtēšanas kārtība.....	27

I. Ievads un situācijas apraksts

IEVADS

Literatūras un grāmatniecības stratēģija ir nozares politikas plānošanas dokuments, kura uzdevums ir iezīmēt pasākumus, ar kuriem tiks īstenotas Kultūrpolitikas pamatnostādņēs 2022.–2027. gadam “Kultūrvalsts” izvirzītās prioritātes un politikas mērķi literatūras un grāmatniecības jomā.

Stratēģiju ir izstrādājis Literatūras un grāmatniecības padome 2021.-2022. gada periodā sadarbībā ar Kultūras ministrijas Kultūrpolitikas departamenta Nozaru politikas nodaļu. Stratēģijas īstenošanai nepieciešams papildu finansējums, kas balstīts kultūrpolitikas pamatnostādņēs 2022.-2027. gadam “Kultūrvalsts” plānotajā finansējumā, kas veidots, prognozējot optimistisku valsts ekonomikas attīstību, tādēļ stratēģijas faktiskā īstenošana var nenotikt plānotajā apmērā, bet gan atbilstoši reālajam finansējuma iespējām.

SITUĀCIJAS APRAKSTS

1. Nozares raksturojums un funkcionālā struktūra

Literatūra un grāmatniecība ir starpnozaru radošā industrija, kas ietver jaunrades procesu un tā rezultāta tālāku pārveidi kultūras produktā – grāmatas (poligrāfiskā vai digitālā) formātā –, nodrošinot tā pieejamību un izplatību, patēriņu un popularizēšanu lokālā un starptautiskā līmenī. Nozare sevi pozicionē kā jomu, kas ir cieši saistīta un mijiedarbojas ar citām kultūras, izglītības, zinātnes un tautsaimniecības nozarēm, jo veido bāzi minēto nozaru mantojuma, zināšanu un informācijas saglabāšanai un pārnesi. Literatūra un grāmatniecība sniedz būtisku ieguldījumu valodas attīstībā un ir izglītības pamatprasmes – lasītprasmes – svarīgākais indikators.

2. Literatūras un grāmatniecības nozares nozīmīgākās pārstāvošās un sadarbības institūcijas

Latvijā literatūras un grāmatniecības nozari veido dažāda juridiskā statusa dalībnieku kopums: autori, nevalstiskās organizācijas, uzņēmēji (izdevēji, grāmatnīcas, grāmatnīcu tīkli) un valsts institūcijas un pašvaldību institūcijas (bibliotēkas, rakstniecības un memoriālie muzeji), kas nodrošina nozares dinamisku funkcionēšanu un pamatdarbību veikšanu – literāro darbu radīšanu, producēšanu un pieejamības nodrošināšanu auditorijai.

Organizācijas, kas veic valsts deleģētus valsts pārvaldes uzdevumus vai īsteno valsts finansētus valstiski nozīmīgus pasākumus/procesus literatūras un grāmatniecības nozarē:

- **SIA “Starptautiskā Rakstnieku un tulkotāju māja”**, kas īsteno starptautisku literāro rezidenču programmu, nodrošina Latvijas literatūras profesionālā izvērtējuma procesu un sasniegumu apbalvošanu (Latvijas Literatūras gada balva, Starptautiskā Jāņa Baltvilka balva bērnu literatūrā un grāmatu mākslā sadarbībā ar Latvijas Bērnu un jaunatnes literatūras padomi) un veic Latvijas literatūras eksporta uzdevumus, tostarp nodrošina Latvijas pārstāvniecību prioritārajos grāmatu tirgos ārvalstīs;
- **biedrība “Latvijas Rakstnieku savienība”**, kas īsteno Latvijas literārās tradīcijas apguves un attīstības programmu (Literārā akadēmija), nodrošina sadarbību ar Baltijas valstu rakstnieku savienībām, īstenojot kopīgus projektus, tostarp Baltijas Asamblejas darbu tulkošanu un izdošanu, ikgadēji īsteno festivālus “Dzejas dienas” un “Prozas lasījumi”, kā arī īsteno radošās rezidences Dubultu Rakstnieku namā;
- **biedrība “Latvijas Grāmatizdevēju asociācija”**, kas īsteno Latvijas grāmatu dizaina un poligrāfijas izdevumu profesionālo izvērtējumu un sasniegumu apbalvošanu (Zelta ābele), organizē Grāmatu svētkus Ķīpsalā, grāmatniecības nozares profesionālās pilnveides

pasākumus, rūpējas par nozares profesionāļu – literāro un māksliniecisko redaktoru – interešu pārstāvēniecību un tālākizglītību, u. c.;

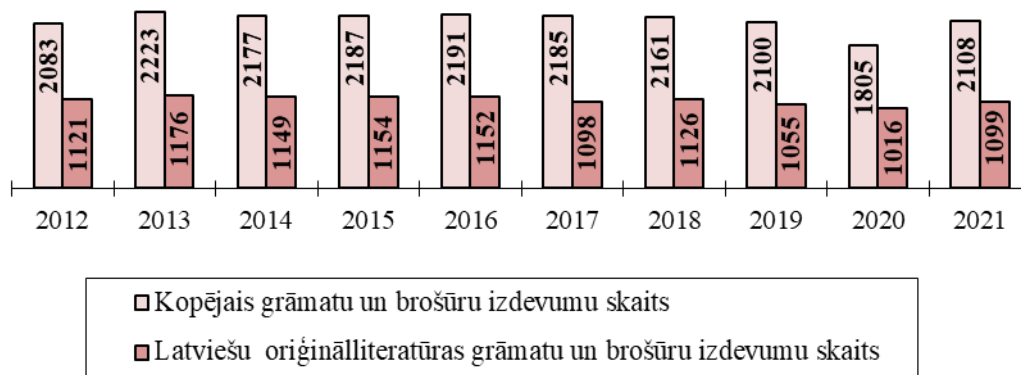
- **biedrība “Latvijas Bērnu un jaunatnes literatūras padome”**, kas īsteno Latvijas bērnu un jaunatnes literatūras izvērtēšanu un apbalvošanu (Starptautiskā Jāņa Baltvilka balva bērnu literatūrā un grāmatu mākslā sadarbībā ar SIA “Starptautiskā Rakstnieku un tulkotāju māja”) un tās starptautiskajai atzinībai, izmantojot tiesības izvirzīt savas valsts labākos māksliniekus un rakstniekus nozīmīgajai Hansa Kristiana Andersena balvai bērnu literatūrā, Astridas Lindgrēnes piemiņas balvai, Starptautiskās Bērnu un jaunatnes literatūras padomes (*IBBY*) Goda sarakstam u. c. Ilustratoru starptautiskās atpazīstamības nodrošināšanai biedrība profesionāli izvērtē un nosūta mākslinieku darbus Bratislavas ilustratoru biennālei, Tallinas ilustratoru triennālei u. c.;
- **Latvijas Nacionālā bibliotēka (LNB)**, kas nodrošina visa veida publikāciju saglabāšanu saskaņā ar Obligāto eksemplāru likumu u.c. normatīvajiem aktiem un datu par publikācijām, t.sk. nacionālās bibliogrāfijas organizāciju, attīstību un kvalitātes kontroli. LNB pārvalda starptautisko standartnumerācijas kodu (ISBN, ISSN, ISMN) izsniegšanu Latvijas izdevējiem, veido oficiālo Latvijas izdevējdarbības statistiku un regulāri publicē informatīvo izdevumu “Latvijas jaunākās grāmatas”, balstoties uz obligāto eksemplāru. LNB veido Latvijas Nacionālo digitālo bibliotēku (LNDB), publicē Nacionālo enciklopēdiju, sagatavo statistiku par bibliotēku nozari, kā arī nodarbojas ar Latvijas grāmatniecības vēstures un grāmatniecības aktuālo procesu izpēti, nodrošinot pastāvīgas ekspozīcijas “Grāmata Latvijā” darbību. Bibliotēka veic vērtīgu grāmatu iepirkumus publisko bibliotēku krājumu papildināšanai, piedalās grāmatu prestiža kāpināšanā dažādās mērķauditorijās, īstenojot lasīšanas veicināšanas programmas, bibliotekāru profesionālo pilnveidi un sabiedrības izglītošanu literatūras un grāmatniecības jautājumos, t.sk. veicina rakstpratību, informācijpratību, medijpratību;
- **Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūts (LU LFMI)** veic pētniecisko darbu, gatavo un izdod publikācijas, veido publiski pieejamus informācijas un materiālu krājumus, lai starptautiski atzītā līmenī attīstītu nacionālo humanitāro zinātņu trīs letonikas nozarēs: literātūrzinātnē, folkloristikā un mākslas zinātnēs. LU LFMI koordinē digitālo resursu – Latvijas un latviešu literatūras vortāla Literatura.lv un Latviešu folkloras digitālā arhīva Garamantas.lv – saturisko un tehnoloģisko attīstību. Institūta pārziņā ir viens no nacionālās kultūras simboliem un lielākajiem folkloras materiālu krājumiem pasaulē – Latviešu folkloras krātuves kolekcija. Institūts veido nozīmīgiem literātiem veltītas konferences un sarīkojumus, kā arī iesaistīties Latvijas Literatūras gada balvas organizēšanā (kopš 2021. gada);
- **biedrība “Latvijas Poligrāfijas uzņēmumu asociācija”** apvieno Latvijas uzņēmumus, kuru darbība saistīta ar poligrāfijas nozari: iespiedprodukcijas ražošanu, poligrāfijas iekārtu un materiālu tirdzniecību, nozares profesionālo un tālākizglītību. Asociācija ir nozīmīgs un atbalstošs sadarbības partneris Latvijas literatūras izdošanai un popularizēšanai ārvalstīs;
- **Valsts kultūrkapitāla fonds (VKKF)** veicina līdzsvarotu kultūras un mākslas nozaru jaunrades attīstību un kultūras mantojuma saglabāšanu valstī saskaņā ar valsts kultūrpolitikas vadlīnijām. Fonds ir valsts atbalsta instruments profesionālās mākslas procesa nodrošināšanai visās nozarēs, kas sniedz regulāru un konsekventu atbalstu radošajām personām, procesiem un iniciatīvām, piemēram, literatūras nozarē radošās stipendijas literāro darbu tapšanai, grāmatu izdošanai, lasīšanas veicināšanas iniciatīvām, festivāliem, pasākumiem u. c. veida aktivitātēm.

3. Nozares statistika

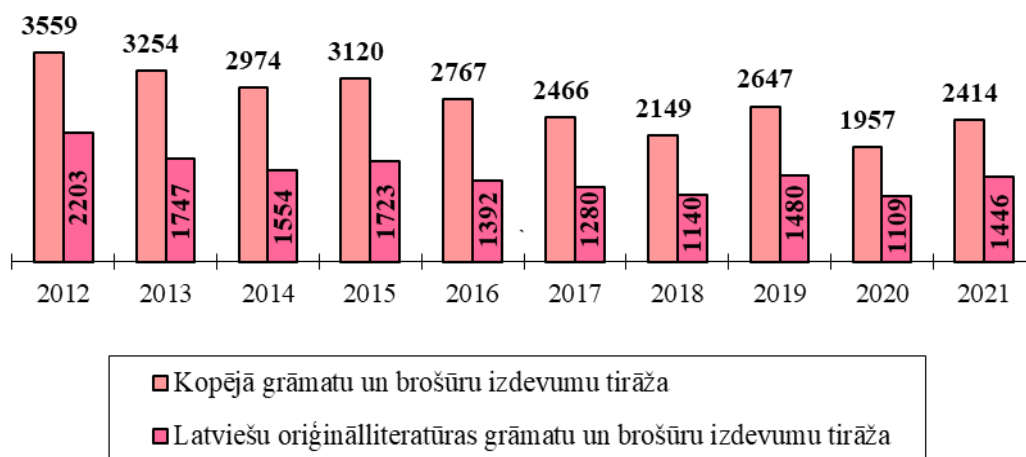
Regulāri ar grāmatu izdošanu Latvijā kā pamatdarbību nodarbojas apmēram 40–50 uzņēmēji. Lielākā daļa aktīvāko apvienojušies profesionālajā organizācijā – Latvijas Grāmatu izdevēju asociācijā, kas 2021. gadā apvieno 30 izdevniecības. Izdoto grāmatu nosaukumu skaits samazinājās ekonomiskās krīzes periodā 2009. gadā, kad grāmatām uz astoņu mēnešu periodu tika piemērota standarta PVN likme, taču saglabājās nedaudz virs 2000 nosaukumiem gadā. Savukārt lielu negatīvu ietekmi uz nozari 2020. gadā radīja COVID-19 pandēmijas radītie ierobežojumi – grāmatu veikalu

slēgšana un ar to saistītais izdevēju un grāmattirgotāju uzņēmējdarbības apgrozījuma kritums, izdevējdarbības projektu iesaldēšana. Potenciālo klientu zemā pirktspēja un rezervēta attieksme pret tēriņiem 2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu radīja ievērojamu jauno grāmatu nosaukumu skaita (-14,05%) un tirāžas (-26,05%) kritumu. 2021. gadā situācija stabilizējās, uzrādot izdevumu skaita un tirāžu atgriešanos 2019. gada rādītāju līmenī.

Izdevumu skaits 2010–2021

Izdevumu tirāža 2015–2021 (tūkst. eks.)

Avots:

LNB Bibliogrāfijas institūta izdevums “Latvijas izdevējdarbības statistika”

Statistika bibliotēku jomā

Pamatojoties uz Latvijas kultūras datu portāla statistikas datiem, 2021. gadā Latvijā darbojās 1487 bibliotēkas. Gada laikā bibliotēkas apmeklētas 7,5 miljonus reižu. Bibliotēku krājuma kopskaits 2021. gada beigās bija 38,8 miljoni vienību, savukārt aktīvo lietotāju kopskaits 2021. gadā bija 35% no kopējā iedzīvotāju skaita. Vidēji iedzīvotāju skaits uz vienu bibliotēku: 1273. Fizisko apmeklējumu skaits uz vienu lietotāju (reizes gadā): 9. Fiziskais apmeklējums sakarā ar Covid-19 pret 2019. gadu samazinājies par 50% (11.7 mlj 2019. un 5.8 mlj 2021.gadā), savukārt virtuālais apmeklējums pieaudzis par 47% (6.7 mlj 2019. un 9.9 mlj 2021.gadā). Vidēji bibliotēkās glabāto dokumentu skaits uz katru iedzīvotāju: 20,5. Bibliotēku kārtējie izdevumi uz vienu lietotāju gadā: EUR 78,53.

Saskaņā ar 2021. gada datiem Latvijā darbojas 1 nacionālā bibliotēka, 49 augstākās izglītības iestāžu bibliotēkas (t.sk. 30 augstskolu un 19 koledžu bibliotēkas), 22 speciālās bibliotēkas, 763 publiskās bibliotēkas (tostarp 755 pašvaldību publiskās bibliotēkas un Latvijas Neredzīgo bibliotēka ar 8 filiālēm), kā arī 652 vispārējās un profesionālās izglītības iestāžu bibliotēkas (tostarp 598 vispārīzglītojošos dienas skolu un 54 profesionālās izglītības iestāžu bibliotēkas).

4. Elektroniskās grāmatas un citi nozarei nozīmīgi elektroniskie resursi

Latvijā ir sācis attīstīties elektronisko grāmatu tirgus. Lielākais e-grāmatu izdevējs ir apgāds “Zvaigzne ABC” (www.zvaigzne.lv), kas līdz 2021. gada maijam ir izdevis 1624 e-grāmatas. Provizoriski kopējais izdoto e-grāmatu skaits Latvijā lēšams ap 2500 nosaukumiem. Patlaban nav pieejama objektīva statistika par e-grāmatu skaitu Latvijā, jo saskaņā ar spēkā esošo Obligāto eksemplāru likumu, e-grāmatu izdevējiem nav obligātas prasības LNB piegādāt e-grāmatu datnes.

Publisko bibliotēku un elektronisko grāmatu patapinājuma jomā nozīmīga ir “3td e-GRĀMATU bibliotēka” (<https://www.3td.lv/>). 2019. gadā izveidotā Kultūras informācijas sistēmu centra (KISC) pārziņā esošā e-grāmatu lasīšanas interneta platforma “3td e-GRĀMATU bibliotēka” www.3td.lv ikvienam Latvijas publisko bibliotēku lietotājam nodrošina iespēju sev ērtā laikā, vietā un ierīcē (planšētdatorā, viedtālrunī vai datorā) tiešsaistē brīvpieejā lasīt e-grāmatas latviešu valodā.

Patlaban ar valsts atbalstu tiek piedāvāts bez maksas lasīt vairāk nekā pustūkstoti dažādas tematikas e-grāmatu latviešu valodā – biogrāfijas, vēsturiskos romānus, psiholoģisko, filozofisko un populārzinātnisko literatūru, kā arī izklaides žanra literatūru. 3,5 gadu laikā 3td e-GRĀMATU bibliotēka izaugusi par nozīmīgu satura veidotāju latviešu digitālajā kultūrtelpā – tai e-grāmatas piedāvā piecas izdevniecības: “Zvaigzne ABC”, “Apgāds Mansards”, “Prometejs”, “Latvijas Mediji” un “Jumava”. Kopējais platformai pievienoto e-grāmatu skaits ir 654 (šobrīd pieejamas 529 e-grāmatas), kopējais lasītāju skaits – 16 806. Saskaņā ar KISC apkopotajiem datiem e-GRĀMATU bibliotēka savas pastāvēšanas laikā kļuvusi par sabiedrībā būtisku kultūras patēriņa avotu – to šobrīd izmanto gandrīz 17 000 lasītāju, kuriem kopumā e-grāmatas izsniegtas vairāk nekā 114 600 reizi un kuri pāršķīruši 56 miljonus elektronisko lappušu.

Latvijas Nacionālā digitālā bibliotēka (LNDB, <https://www.lndb.lv/>) nodrošina LNB un citu atmiņas institūciju krājumu, tostarp grāmatu, pieejamību digitālā vidē. Latvijas Nacionālā bibliotēka veic arī rasmošanu – tīmekļvietņu satura automatizētu vākšanu un arhivēšanu.

Latvijas Nacionālā enciklopēdija digitālā vidē (<https://enciklopedija.lv/>) sniedz latviešu valodā akadēmiskās vides pētniecības rezultātus sabiedrības vajadzībām, līdz ar to radot augsti ticamu informācijas kopumu.

5. Obligātais eksemplārs

Obligātā eksemplāra regulējuma mērķis ir nodrošināt Latvijā publicēto publikāciju eksemplāru un atsevišķu, ar Latviju saistītu publikāciju eksemplāru vākšanu, to pastāvīgu saglabāšanu, apstrādi un pieejamību, veidojot pēc iespējas pilnīgu nacionālo bibliogrāfiju. Likums par Obligāto eksemplāru nosaka kārtību, kādā Latvijas Nacionālā bibliotēka un Latvijas Neredzīgo bibliotēka saņem obligātos eksemplārus un tos sadala regulējumā minētajām Latvijas bibliotēkām, kā arī kārtību, kādā rasmo tīmekļvietņu saturu un veic obligāto eksemplāru piegādes kontroli. Norisinās darbs pie jauna Obligātā eksemplāra likuma izstrādes.

6. PVN grāmatām

No 2004. līdz 2008. gadam Latvijā izdotajām grāmatām tika piemērota pazeminātā pievienotās vērtības nodokļa (PVN) likme 5%. Līdz ar ekonomisko krīzi 2009. gadā tika pieņemts lēmums PVN likmi grāmatām palielināt līdz 22%, kas būtiski negatīvi ietekmēja nozares darbību – paaugstinājās grāmatu cenas, samazinājās izdoto grāmatu nosaukumu skaits, pazeminājās grāmatu pārdošanas rādītāji grāmatnīcās līdz pat 70%, vairāki apgādi pārtrauca darbību vai iesaldēja iesāktos projektus. Rezultātā tika panākts, ka 2009. gada augustā PVN likme grāmatām tika samazināta līdz 10%, taču kopš 2010. gada janvāra līdz ar izmaiņām nodokļu normatīvajos aktos pazeminātā PVN likme grāmatām

noteikta 12% apmērā, savukārt elektroniskajai grāmatai kā pakalpojumam piemērota PVN standartlikme 21%. Ņemot vērā, ka Eiropas Savienības normatīvais regulējums ļauj dalībvalstīm piemērot līdzvērtīgu pazemināto PVN likmi gan drukātajām, gan e-grāmatām, taču Latvijā šis ieteikums nebija iestrādāts nodokļu politikas likumdošanā, 2019. gadā tika panākta konceptuāla vienošanās starp Kultūras ministriju, Finanšu ministriju un Latvijas Grāmatizdevēju asociāciju par nosacījumiem nozarei, lai grāmatām varētu tikt piemērots 5% PVN, taču, veidojot 2020. gada budžetu, valdība lēma nodokļu likmes pārskatīt kopējās valsts nodokļu politikas kontekstā. Ņemot vērā COVID-19 pandēmijas radītos ietekmi uz nozari, Latvijas Grāmatizdevēju asociācija uzsāka aktīvu darbu, lai panāktu 5% PVN nodokļa likmes piemērošanu visu formātu grāmatām. Par 5% PVN likmes piemērošanu grāmatām iestājās Latvijas valsts prezidents Egils Levits, kultūras ministrs Nauris Puntulis to izvirzīja kā vienu prioritātēm 2022. gada budžetā, un rezultātā no 2022. gada 1. janvāra 5% samazinātā PVN likme tiek piemērota visa formāta grāmatām.

II. 2014.-2021. gadā paveiktais literatūras un grāmatniecības nozarē

1. Literatūras eksports

2014.–2020. gada perioda nozīmīgākais nozares mērķis bija saistīts ar Baltijas valstu dalību Londonas grāmatu tirgū viesu valsts statusā no 2017. līdz 2019. gadam, panākot Latvijas literatūras atpazīstamību ārvalstīs un eksportu. Minētā iniciatīva nozarē ļāva:

1. īstenot sadarbību starp Latvijas Rakstnieku savienību, Latvijas Grāmatizdevēju asociāciju un Starptautisko Rakstnieku un tulkotāju māju, lai īstenotu apjomīgas valsts pārvaldes funkcijas dalības nodrošināšanai Londonas grāmatu tirgū;
2. izveidot Memoranda sadarbības padomi, kurā ietilpst pārstāvji no Latvijas Rakstnieku savienības, Latvijas Grāmatizdevēju asociācijas, Starptautiskās Rakstnieku un tulkotāju mājas, Valsts kultūrkapitāla fonda un Kultūras ministrijas ar mērķi nodrošināt informācijas apriti nozarē un pieņemt stratēģiskus lēmumus kopīgai nozares attīstībai, tostarp arī literatūras un grāmatniecības eksporta jomā;
3. izveidot administratīvo struktūru SIA “Starptautiskā Rakstnieku un tulkotāju māja” divu štata darbinieku sastāvā;
4. izveidot sadarbību ar Latvijas Investīciju un attīstības aģentūru Frankfurtes un Londonas grāmatu tirgu Latvijas nacionālā stenda nodrošināšanai;
5. izveidot Latvijas literatūras zīmolu #iamintrovert, kas atzinīgi novērtēts gan lokāli, gan starptautiskā mērogā;
6. piecu gadu laikā (2016–2020) ārvalstu izdevējiem pārdot 288 Latvijas autoru darbu tiesības, tostarp 45 angļu valodā;
7. definēt un īstenot Latvijas literatūras eksporta programmu:
 - grantu programmas un finansējuma piešķiršanas sistēma ārvalstu izdevējiem un tulkotājiem;
 - literāro tulkotāju informatīvās, izglītības un profesionālās kapacitātes programmas;
 - literāro aģentu darbības nodrošinājums un darbs ar ārvalstu izdevējiem;
 - dalība prioritārajos grāmatu tirgos ar nacionālo stendu – Londona, Frankfurte, Leipciga un Boloņa, kā arī literāro aģentu un izdevēju dalību vēl vismaz 6 starptautiskos grāmatu tirgos ikgadēji;
 - ārvalstu izdevēju, mediju un festivālu rīkotāju vizīšu organizēšana Latvijā;
 - darbu tiesību katalogu izstrāde un izplatīšana grāmatu tirgos;
 - informatīvā platforma www.latvianliterature.lv ar kontu sociālajos tīklos *Facebook* un *Instagram*;

- ārvalstu izdevēju, mediju, festivālu, literatūras un grāmatniecības profesionāļu un organizāciju datubāzes izveide.

Pēc Latvijas Dizaina balvas saņemšanas zīmols #iamintrovert tika pieteikts dalībai Londonas dizaina biennālē un nodrošināja dalību biennālē 2021. gada jūnijā, veicinot zīmola atpazīstamību un Latvijas literatūras pamanāmību ārvalstu auditorijā.

2. Latvijas Nacionālās bibliotēkas ēkas atklāšana un darbības attīstība

2014. gadā tika atklāta Latvijas Nacionālās bibliotēkas (LNB) ēka, kas pavērusi plašas iespējas grāmatniecības pētniecībai, popularizēšanai, redzamībai, prestiža stiprināšanai un attīstībai Latvijā un kuras viens no būtiskiem elementiem ir ekspozīcija “Grāmata Latvijā”. Tā ir vienīgā grāmatniecības vēsturei veltītā pastāvīgā izstāde, kas atspoguļo grāmatniecības vēstures ietekmi uz Latvijas kultūru un nācijas identitāti. Tapusi arī unikāla starptautiska izstāde Baltijas mērogā “Tīks aizliegts. Baltijas grāmata 1918-1940”, kas raksturo šī perioda grāmatniecības kultūru un ietekmi uz pētniecību un izglītību. LNB ir platforma Nacionālās enciklopēdijas izveidei un attīstībai drukas un digitālā formātā. LNB veic rakstītā vārda vēstures un latviešu valodas digitālajā laikmetā pētniecību, t.sk. attīstot mūsdienīgu terminoloģiju un semantiskās sadarbības iespējas. LNB ir attīstījusies digitālajā vidē, dodot iespēju digitalizētu grāmatu, periodikas un citu iespieddarbu un audio un audiovizuālu darbu pieejamībai. Bibliotēka īsteno arī pieaugušo izglītības programmas, sniedz metodisku atbalstu Latvijas bibliotēkā, kļuvusi par vadošo ekspertu papīra saglabāšanas un grāmatu krājuma saglabāšanas centru Latvijā. 2018. gadā Londonas grāmatu tirgū Latvijas Nacionālā bibliotēka novērtētā ar “Library of the Year 2018” balvu.

3. Latvijas kā viesu valsts iecere Frankfurtes grāmatu tirgū

2019. gadā nozarē tika pieņemts stratēģisks lēmums attīstīt ieceri par Latvijas dalību Frankfurtes grāmatu tirgū viesu valsts statusā. 2019. gada oktobrī kultūras ministrs N. Puntulis, valsts sekretāre D. Vilsone un Latvijas vēstniece Vācijā I. Skujiņa tikās ar Frankfurtes grāmatu tirgus vadību – Jirģenu Bosu un Tobiasu Fosu, lai runātu par Latvijas dalību viesu valsts statusā Frankfurtes grāmatu tirgū posmā no 2025. līdz 2027. gadam, vismaz trīs gadu periodā sagatavojoties dalībai un koncentrējot kultūrpolitikas iniciatīvas Vācijā. 2021. gadā valsts prezidents E. Levits tikās ar Frankfurtes grāmatu tirgus vadību un aktualizēja Latvijas vēlmi un gatavību uzņemties viesu valsts statusu. 2021. gada 14. septembrī Ministru kabinets akceptēja Latvijas dalības pieteikuma iesniegšanu Frankfurtes grāmatu tirgū viesu valsts statusā. Latvijas pieteikums viesu valsts statusam Frankfurtes grāmatu tirgū viesu valsts statusam sagatavots un iesniegts 2022. gada 1. februārī. Atsaucoties uz Latvijas pieteikumu, Frankfurtes grāmatu tirgus pārstāvji ieradās vizītē Rīgā 2022. gada jūnijā, lai iepazītos ar Latvijas kultūras, grāmatniecības un literatūras piedāvājumu un pārrunātu Latvijas iespējas viesu valsts statusa iegūšanai. Lēmums par viesu valsts statusa piešķiršanu tiks pieņemts Frankfurtes grāmatu tirgus padomē 2023. gada pavasarī, Latvijas dalība un tam nepieciešamais finansējums jāapstiprina Latvijas valdībai.

4. Lasīšanas veicināšana

Latvijas Nacionālā bibliotēka ar Kultūras ministrijas un pašvaldību finansējumu jau 20 gadus īsteno lasīšanas veicināšanas programmu “Bērnu, jauniešu un vecāku žūrija”. Katru gadu programmā iesaistās līdz 20 000 bērnu no pirmsskolas līdz vidusskolas vecumam, kā arī vecāki. 2020. gadā programmas finansēšanās iesaistījās arī Izglītības un zinātnes ministrija, paplašinot pašvaldību, skolu bibliotēku un diasporas centru tīklu un grāmatu kolekciju pieejamību bibliotēkās. Lasīšanas veicināšanas programmā “Bērnu, jauniešu un vecāku žūrija” 2021. gadā piedalījās 859 skolas un bibliotēkas, no tām 71 latviešu diasporas centrs 30 valstīs. Ikgadēji tiek sagatavots metodiskais materiāls ar darba lapām “Lasi! Atbalsti! Iesaisties!”, kas lejuplādējams LNB interneta vietnē un ievietots “Skola 2030” Mācību resursu krātuvē.

Latvijas Nacionālā bibliotēka ir uzsākusi jaunu lasīšanas veicināšanas iniciatīvu “Skaļā lasīšana”, kas piesaista ~11 000 bērnu auditoriju, tostarp īpaši uzrunā zēnu auditoriju. Projektu finansē Valsts

kultūrkapitāla fonds un pašvaldības. Vairākus gadus norisinās arī programma “Grāmatu starts”, kas piedāvā pirmo lasīšanas veicināšanas un pieredzes komplektu pirmsskolas vecuma bērniem.

5. Baltijas Asamblejas darbu tulkošana un izdošana

2020. gada 24. jūlijā tika noslēgts Baltijas kultūras ministru sadarbības memorands par Baltijas Asamblejas balvas laureātu darbu tulkošanu un izdošanu visās trīs Baltijas valstīs. 2020. gadā iniciatīvas īstenošanu ar Kultūras ministrijas finansējumu uzsākusi biedrība “Latvijas Rakstnieku savienība”, līdz šim izdoti 4 literārie darbi un uzsākta vairāku darbu tulkošana un sagatavošana izdošanai. Grāmatas vienotā dizaina risinājumā tiek izdotas sērijā “Jaunā klasika”.

6. Valsts atbalsts grāmatu iepirkumam pašvaldību publiskajām bibliotēkām

No 2009. gada līdz 2017. gadam Latvijas Nacionālā bibliotēka un Latvijas Bibliotekāru biedrība, piesaistot Valsts kultūrkapitāla fonda finansējumu, ik gadu īstenoja projektu “Augstvērtīga tulkotā un oriģinālliteratūra bibliotēkās”, nodrošinot aktuālāko un vērtīgāko izdevumu pieejamību publisko bibliotēku lasītājiem visā Latvijā. 2020. gadā šī programma tika atjaunota ar COVID-19 krīzes pārvarēšanas finansējuma palīdzību un Latvijas Nacionālā bibliotēka veica jaunu un vērtīgu grāmatu iepirkumu pašvaldību publiskajām bibliotēkām 300 000 *euro* apmērā, papildinot Latvijas pašvaldību publisko bibliotēku krājumus ar 33 Latvijas izdevniecību 362 nosaukumu grāmatām (32 615 eks.). 2021. gadā Latvijas publisko bibliotēku krājumi programmas ietvaros tika papildināti ar 46 Latvijas izdevniecību 602 nosaukumu grāmatām 30 263 eksemplāros. No iegādātajām grāmatām 56% ir oriģinālliteratūra; 44% – tulkojumi. Kultūras ministrija iniciatīvu par vērtīgu grāmatu iepirkuma programmas publiskajām bibliotēkām turpināšanu izvirzīja kā vienu no valsts vidējā termiņa budžeta 2022.–2024. gadam politikas prioritātēm, rezultātā programmas turpināšanai 2022.gadā piešķirti 200 000 *euro*.

7. Pašvaldību bibliotēku iepirkuma kvalitātes veicināšana

Lai veicinātu bibliotekāru informētību par jaunākajiem procesiem literatūrā un sekmētu kvalitatīva krājuma veidošanu, Latvijas Nacionālā bibliotēka piedāvā vairāku aktivitāšu kopumu – rīko seminārus “Literatūras zināšanas mūsdienīgam bibliotekāram” un profesionālās pilnveides pasākumus, kā arī izdod “Literatūras ceļvedi”, kas kalpo par padomdevēju kvalitatīvas literatūras izvēlē un bibliotēku krājumu kvalitātes uzlabošanā un pilnveidošanā, ar mērķi sekmēt Latvijas bibliotēku krājumu bagātināšanu ar augstvērtīgu un kvalitatīvu, mērķtiecīgi komplektētu literatūru, veicināt iedzīvotāju interesi par Latvijā publicēto oriģinālliteratūru, kā arī nozīmīgiem tulkotajiem literārajiem darbiem un nozaru literatūru. Izdoti 30 izdevuma numuri, kuros iekļauti ieteikumi par aptuveni 530 grāmatām. Tiek veidoti arī atsevišķu LC iekļauto tekstu skaņu ieraksti ievietošanai LNB skaņu mākonī, tādējādi padarot grāmatu ieteikumus ērti pieejamus plašākai auditorijai (ieskaņots ap 80 grāmatu stāstu).

8. Grāmatniecības un literatūras profesionālais novērtējums (balvas)

Vairākas literatūras un grāmatniecības balvas ir iekļautas nacionāli nozīmīgu balvu sarakstā un tiek finansētas no Kultūras ministrijas budžeta.

- Latvijas Literatūras gada balva (LALIGABA);
- starptautiskā Jāņa Baltvilka balva bērnu literatūrā un ilustrācijā;
- grāmatu mākslas balva “Zelta ābele”.

Pastāvīgi tiek pasniegtas arī citas specifiskas literārās balvas – Dzintara Soduma balva, Ojāra Vācieša balva, Sudraba Tintnīca, Egonā Līva balva, Pastariņa prēmija, AKKA/LAA Autortiesību bezgalības balva un Autoru balva, atjaunotas Dzejas dienu un Prozas lasījumu balvas.

9. Radošo personu sociālā aizsardzība

2017. gadā stājās spēkā “Radošo personu statusa un profesionālo radošo organizāciju likums”, kura mērķis ir veicināt profesionālās, mākslinieciskās un zinātniskās jaunrades attīstību un nostiprināšanu, nosakot radošo personu un profesionālo radošo organizāciju statusu un atbalsta pasākumus.

Valsts kultūrkapitāla fondā ir izveidota sociālās aizsardzības programma radošajām personām, kurā iespējams pieteikties uz atbalstu dīkstāves, slimības u. c. situāciju gadījumā. 2021. gada 1. jūlijā stājās spēkā normatīvais regulējums, kas paredz VSAOI maksājumu veikšanu arī no autoratlīdzību līgumiem, tādējādi veidojot sociālās aizsardzības mehānismu pašnodarbinātām radošu darbu veicošām personām. Taču minētā nodokļu reforma rada papildu finansiālo slogu uzņēmējiem un organizācijām, kas nodarbina radošās personas, un tā nav atbalstoša nozares attīstībai pandēmijas un pēcpandēmijas situācijā.

10. Kultūras periodika

2020. gadā Kultūras ministrijas darba grupa izstrādāja sistēmu un kritērijus kultūras nozares periodisko izdevumu darbības finansēšanai, tostarp atzīstot, ka literatūras nozares periodiskie izdevumi ir ne tikai kultūras procesa atspoguļotāji, bet arī literatūras procesa platformas ar veicinošu ietekmi uz nozares kopējo attīstību. 2021. gadā Valsts kultūrkapitāla fonds, balstoties uz darba grupas rekomendācijām, izveidoja mērķprogrammu “Kultūras nozares dokumentēšana”, kas pēc vienotiem kritērijiem izvērtē visu nozaru kultūras periodikas izdevumus, piešķirot finansējumu trīs gadu darbības periodam.

11. Grāmatniecības pētniecība

LNB ir vienīgā zinātniskā institūcija Latvijā, kas fokusējas uz grāmatniecības, lasīšanas, bibliotēku un izdevējdarbības vēstures pētniecību un nodarbojas ar Latvijas grāmatniecības vēstures un grāmatniecības aktuālo procesu sistemātisku un analītisku izpēti. Iepriekšējā plānošanas periodā ir notikuši vairāki būtiski ar grāmatniecības vēsturi saistīti pasākumi – LNB tika atvērta pastāvīgā ekspozīcija “Grāmata Latvijā”, veltīta grāmatas vēsturei Latvijā, pirmo reizi Baltijas valstu vēsturē pēc LNB iniciatīvas tika organizēta starptautiska izstāde “Tiks aizliegts. Baltijas grāmata 1918–1940”, kas popularizēja attiecīgā vēstures perioda grāmatniecības kultūru un kurai bija pētnieciski izglītojoša ievirze. Izstāde notika visās trīs Baltijas valstu nacionālajās bibliotēkās, kā arī tai sekoja starptautiska konference un rakstu krājums. Tāpat nozīmīgs ir bijis LNB īstenotais pētniecības projekts LV100 un Valsts pētījumu programmas ietvaros īstenotais pētījums par Rīgas jezuītu kolēģijas grāmatu krājuma rekonstrukciju, izstāde “Neredzamā bibliotēka” 2019. gadā, kā arī īpaši izdevējiem, piemēram, Stefenhāgeniem, Dagnijai Šleierei u. c., veltītas izstādes. Savukārt literatūras pētniecībā nozīmīgākā loma ir Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūtam.

III. Literatūras un grāmatniecības nozares stratēģiskās prioritātes, mērķi un uzdevumi to īstenošanai 2022.–2027. gadā, rezultatīvie rādītāji un novērtēšanas kārtība

Kultūrpolitikas pamatnostādņu 2022.–2027. gadam “Kultūrvalsts” virsmērķis ir **ilgtspējīga un sabiedrībai pieejama kultūra cilvēka izaugsmei un nacionālas valsts attīstībai**, un tā sasniegšanai noteikti šādi darbības virzieni:

- sabiedrībai pieejams kultūras piedāvājums;
- aktīva sabiedrības līdzdalība kultūras procesos;
- kultūras mantojuma saglabāšana un radoša izmantošana;
- kultūras un radošo nozaru ilgtspējīga attīstība;
- talantu ataudze un kultūras darbinieku profesionālā izaugsme.

Kultūrpolitikas pamatnostādņu kontekstā literatūras un grāmatniecības nozare izvirza sekojošas prioritātes, mērķus un uzdevumus to īstenošanai 2022. - 2027. gadā:

1. atbalsts literārā radošā procesa nodrošināšanai un radošo personu sociālā aizsardzība; (kultūrpolitikas pamatnostādņu 2022.-2027. gadam “Kultūrvalsts” 4. virziens)

2. literatūras un grāmatniecības popularitātes veicināšana un pieejamības nodrošināšana Latvijā; (kultūrpolitikas pamatnostādņu 2022.-2027. gadam “Kultūrvalsts” 1. virziens, 2. virziens un 3. virziens);

3. literatūras un grāmatniecības eksporta veicināšana, paplašinot kultūras pieejamību auditorijai ārvalstīs; (kultūrpolitikas pamatnostādņu 2022.-2027. gadam “Kultūrvalsts” 4. virziens)

4. jaunu literatūras un grāmatniecības jomas profesionāļu sagatavošana; (kultūrpolitikas pamatnostādņu 2022.-2027. gadam “Kultūrvalsts” 5. virziens)

Rīcības plānā lietotie saīsinājumi:

IZM – Izglītības un zinātnes ministrija KM - Kultūras ministrija LBJLP – Latvijas bērnu un jaunatnes literatūras padome LGA – Latvijas Grāmatizdevēju asociācija LGTA – Latvijas Grāmattirgotāju asociācija LIAA – Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra LKA - Latvijas Kultūras akadēmija LNB - Latvijas Nacionālā bibliotēka LNeB – Latvijas Neredzīgo bibliotēka	LRS - Latvijas Rakstnieku savienība LPUA – Latvijas Poligrāfijas uzņēmumu asociācija LULFMI – Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūts SRTM - Starptautiskā Rakstnieku un tulkotāju māja UNESCO LNK – UNESCO Latvijas Nacionālā komisija VKKF - Valsts kultūrkapitāla fonds
---	--

1. Atbalsts literārā radošā procesa, tostarp pētnieciskā, nodrošināšanai un radošo personu sociālā aizsardzība

Prioritātes stratēģiskais mērķis – radīt labvēlīgus apstākļus literārajam radošajam darbam, nodrošinot kvalitatīvu autordarbu tapšanu, pieejamību, novērtēšanu un popularizēšanu.

Nr.	Uzdevums	Aktivitātes	Atbildīgais	Izpildes termiņš
1.	Literāro radošo rezidenču nodrošinājums	Starptautiskās Rakstnieku un tulkoātāju mājas radošo rezidenču nodrošinājums Dubultu Rakstnieku nama radošo rezidenču nodrošinājums	KM, SRTM, LRS	Pastāvīgi, 2022–2027
2.	Mākslinieku ilgtermiņa radošā atbalsta nostiprināšana	VKKF mērķprogramma “Radošo personu darbības atbalsts”	VKKF	Pastāvīgi, 2022–2027
3.	Kultūras periodikas izdevumu un nozarei veltītu pētījumu atbalsts	VKKF mērķprogramma “Kultūras procesu dokumentēšana” – ilgtermiņa atbalsts esošajiem specializētajiem kultūras medijiem VKKF nozares projektu konkursi - jaunu mediju atbalsts (inkubators) Pētniecisko institūciju darbības nodrošināšana	KM, VKKF, LNB, LKA, LULFMI	Pastāvīgi, 2022–2027
4.	Literatūras un grāmatniecības profesionālās izvērtēšanas procesu pārskatīšana un pārstrukturēšana, turpmāka attīstība	Latvijas Literatūras gada balvas līdzšinējās organizēšanas sistēmas izvērtējums un turpmākās rīcības plāna izstrāde Starptautiskā Jāņa Baltvilka balva bērnu literatūrā un ilustrācijā Grāmatniecības nozares balvas “Zelta ābele”	KM, SRTM, LRS, LULFMI, LBJLP, LGA, LNB	Pastāvīgi, 2022–2027

5.	Latvijas autoru darbu virzīšana novērtējumam starptautiskā mērogā	<p>ES literatūras balva</p> <p>Astrīdas Lindgrēnes piemiņas balva</p> <p>Hansa Kristiana Andersena balva</p> <p>Nobela prēmija literatūrā</p> <p>Baltijas Asamblejas balva literatūrā u. c.</p>	LRS, SRTM, LGA, LBJLP	Pastāvīgi, 2022–2027
6.	Ievērojamu Latvijas literātu un grāmatnieku devuma aktualizēšana un rezonances nodrošināšana kultūras vidē	<p>2023. – izdevēja Anša Gulbja 150. jubilejai veltīti pasākumi</p> <p>2023. – Imantam Ziedonim 90</p> <p>2023 – Ojāram Vācietim 90</p> <p>2024. – Latvijas Folkloras krātuves 100-gade</p> <p>2026. – grāmatzinātnieka Alekseja Apīņa 100. jubilejai veltīti pasākumi u. c.</p>	LU LFMI, SRTM, Memoriālo muzeju apvienība, Punctum, LNB, Ziedoņa muzejs u. c.	Pastāvīgi, 2022–2027
7.	Literatūras un grāmatniecības informatīvo bāžu veidošana, darbība un pieejamība	<p>www.literatura.lv literatūras nozares digitālā resursa darbības nodrošinājums un attīstība</p> <p>www.latvianliterature.lv rakstnieku, tulkotāju un tulkojumu datu bāzes papildināšana un aktualizēšana</p> <p>LNB Bibliogrāfijas institūta datu bāžu veidošana un attīstība</p> <p>Latvijas citvalodu seniespiedumu kopkataloga sastādīšana un izdošana</p>	LU LFMI, SRTM (<i>Latvian literature</i>), LNB	Pastāvīgi, 2022–2027

8.	Pētniecības grantu sistēmas izveide literatūrzinātnes un grāmatniecības vēstures un aktuālo jautājumu pētījumiem un pētniecības projektu īstenošana minētajos tematos	<p>Literatūras nozares pētījumu iekļaušana Valsts pētījumu programmu un citu valsts pasūtītu pētījumu programmu uzdevumos kultūras un humanitāro zinātņu jomā</p> <p>Projektu pieteikumi Latvijas Zinātnes padomes programmu projektu konkursos</p> <p>Latvijas Nacionālās bibliotēkas aktivitātes: rakstu krājumi (SCOPUS), latviešu grāmatas 500-gadei veltīta izdevumu sērija, bibliogrāfisko katalogu izdošana, grāmatniecības vēsturei veltītu pētījumu izdošana, izstāžu un norišu rīkošana</p>	IZM, KM, LNB	Pastāvīgi, 2022–2027
----	---	---	--------------	----------------------

2. Literatūras un grāmatniecības popularitātes veicināšana un pieejamības nodrošināšana

Prioritātes stratēģiskais mērķis – panākt grāmatniecības attīstībai labvēlīgus apstākļus, veicinot kvalitatīvas literatūras u. c. grāmatu pieejamību dažādām auditorijām, tostarp cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, un grāmatu nozīmīguma apzināšanos sabiedrības attīstībā.

Nr.	Uzdevums	Aktivitātes	Atbildīgais	Izpildes termiņš
1.	Lasīšanas veicināšanas programmu nodrošināšana un attīstība	<p>“Bērnu, jauniešu un vecāku žūrija”</p> <p>“Skaļā lasīšana”</p> <p>“Grāmatu starts”</p>	KM, LNB, IZM, LBJLP	Pastāvīgi, 2022–2027
2.	Jaunu un vērtīgu grāmatu valsts iepirkums pašvaldību publiskajām bibliotēkām	<p>Priekšlikuma iekļaušana valsts budžeta prioritātēs</p> <p>Grāmatu iepirkuma nodrošināšana un piegāde bibliotēkām</p>	KM, LGA, LNB	Pastāvīgi, 2022–2027
3.	E-grāmatu piemērošana ES piekļūstamības direktīvas prasībām	<p>Uz e-grāmatām attiecināmo prasību iestrāde likumā “Produktu un pakalpojumu piekļūstamības likums”;</p> <p>E-grāmatu un to tirdzniecības platformu piemērošana direktīvas prasībām</p>	KM, LM, LGA, LNB	Līdz 2025
4.	Publiskā patapinājuma izmaksu loka paplašināšana	Līdzdalība Autortiesību darba grupā	KM, LGA, LNB, bibliotēkas	Līdz 2027

5.	Rīgas kā UNESCO grāmatu galvaspilsētas statusa iegūšanas jautājuma virzība	Sagatavots un iesniegts pieteikums, uzsākta budžeta izstrāde	LNB, UNESCO LNK, Rīgas dome u. c.	2023 – 2025
6.	Literatūras ikgadējo festivālu norise un citu pastāvīgo pasākumu attīstība	Dzejas dienas Prozas lasījumi “Punctum” festivāls J. Baltvilka balvas bērnu literatūras lasījumi Garā pupa Nacionālās skaļās lasīšanas sacensības Starptautiskais dzejas festivāls “Page Break” Festiviāls “Dzeja bez robežām”	LRS, Punctum, LBJLP, LNB u. c.	Pastāvīgi, 2022–2027
7.	Grāmatniecības ikgadējo pasākumu norise un attīstība	Grāmatu izstāde Ķīpsalā Rīgas grāmatu svētki	LGA, LNB, LGTA	Pastāvīgi, 2022–2027

8.	Pirmās grāmatas latviešu valodā 500. gadadienas programmas īstenošana	<p>Programmas un budžeta izstrāde un iekļaušana 2022.–2026 gada budžeta prioritātēs, pieprasījums KM budžetā 2022.–2026. gadam</p> <p>Plašs izstāžu, publisko pasākumu, izdevējdarbības, starptautisko konferenču, pētniecības projektu, izglītojošo pasākumu un citu norišu kopums visā Latvijā, tostarp jauniešu un senioru auditorijas iesaiste</p>	KM, LNB, LNeB, LU Akadēmiskā bibliotēka, Latvijas bibliotēkas	2022–2027
9.	Autortiesību izpratnes un nelegāli (bez autortiesību atļaujas un atlīdzības) publicētu grāmatu lietošanas novēršanas veicināšana	Regulāru izglītojošu semināru/kampaņu nodrošināšana autortiesību izpratnes veicināšanai	LRS, LGA sadarbībā ar KM Autortiesību nodaļu	Pastāvīgi, 2022–2027
10.	Grāmatu u. c. izdevumu mantojuma pētniecība un digitālas pieejamības nodrošināšana, respektējot izdevēju un autoru tiesības	<p>Kopdarbība ar izdevējiem publicētā kultūras mantojuma, t.sk. digitālā apzināšanā, apstrādē, saglabāšanā:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rakstītā vārda vēstures pētniecība, latviešu valoda digitālajā laikmetā, Latvijas izdevējdarbības pētniecība, pētnieciskās bibliogrāfijas u.c.; • Iespējami pilnīga nacionālā digitāli radītā kultūras mantojuma veidošana un saglabāšana, balstoties uz jaunu Obligāto eksemplāru piegādes likumu; • Tematisko bibliogrāfiju sagatavošana, t.sk. Latvijas citvalodu seniespiedumu kopkataloga turpinājuma, diskogrāfijas; • Semantiskās sadarbības potenciāla kultūras mantojuma (t.sk. publicētā) jomā izpēte (vienota personvārdu, vietu, notikumu u.tml. kultūras vides fenomenu identificēšanas attīstība). 	LNB, LU LFMI, LKA, Liepājas, Daugavpils, Rēzeknes un Ventspils augstskolas	Pastāvīgi, 2022–2027

		Digitālas pieejamības nodrošināšana, respektējot izdevēju un autoru tiesības un atvērtās zinātnes principus: <ul style="list-style-type: none"> • LNB Grāmatu un periodikas portālu satura papildināšana ar darbiem, kas vairs nav komerciālā aprītē; • LNB digitālās kolekcijas papildinātas ar teksta digitālas analīzes un vizualizācijas iespējām. 		
11.	Nacionālo publikāciju krājuma, tostarp digitālā, pilnveidošana un saglabāšana un pamata veidošana nacionālās bibliogrāfijas, izdevējdarbības statistikas u. c. datu veidošanai	Pieņemts jauns Obligāto eksemplāru likums, kas nodrošina iespēju LNB veidot pēc iespējas pilnīgu nacionālo krājumu, tostarp digitāli radīto.	KM, LNB, LNeB, LGA	Līdz 2023
12.	Profesionālās pilnveides programmas bibliotekāriem	Programmas “Literatūras zināšanas mūsdienīgam bibliotekāram” īstenošana Rīgā un reģionos, diskusija par iepriekšējā gada literatūras devumu, izdevums “Literatūras ceļvedis”	LNB	Pastāvīgi, 2022–2027
13.	Tulkotāju un tulkotās literatūras atpazīstamības un aprites veicināšana atbilstoši ES prioritātēm	Dažādi pasākumi tulkotāju statusa, darba kvalitātes, tālākizglītības, kā arī augstvērtīgu ārvalstu autoru darbu publikāciju un vizīšu veicināšana un popularizācija	LRS, LGA, LBB	Pastāvīgi, 2022–2027

3.Literatūras un grāmatniecības eksporta veicināšana, paplašinot kultūras pieejamību auditorijām ārvalstīs

Prioritātes stratēģiskais mērķis – Latvijas literatūras un grāmatniecības eksporta un auditorijas paplašināšana – dalība Frankfurtes grāmatu tirgus viesu valsts statusā *

Nr.	Uzdevums	Aktivitātes	Atbildīgais	Izpildes termiņš
1.	Latvijas dalības viesu valsts statusā Frankfurtes grāmatu tirgū jautājuma virzība	<p>Latvijas pieteikuma izstrāde un iesniegšana viesu valsts statusam Frankfurtes grāmatu tirgū 2025.–2027. gada periodam;</p> <p>Frankfurtes grāmatu tirgus pārstāvju vizīte Rīgā 2022. gadā</p> <p>Budžeta izstrāde un pieprasījums Kultūras ministrijas budžetā</p> <p>Administratīvās kapacitātes stiprināšana dalības sagatavošanai</p> <p>Latvijas dalības kultūras un profesionālās programmas izstrāde</p> <p>Viesu valsts paviljona koncepcijas un dizaina izstrāde</p> <p>Profesionālā stenda dizaina izstrāde</p> <p>Dalības publicitātes un mārketinga plāna izstrāde</p> <p>Dalības nodrošināšana</p>	<p>KM, LIAA, SRTM (<i>Latvian Literature</i>), LNB, LRS, LGA, LPUA</p>	<p>2022</p> <p>2022</p> <p>Līdz 2024</p> <p>Līdz 2024</p> <p>Līdz 2026</p> <p>Līdz 2026</p> <p>Līdz 2026</p> <p>Līdz 2026</p> <p>Līdz 2027</p>

2.	Ikgadējā dalība prioritārajos grāmatu tirgos (Leipcigā, Boloņā, Londonā, Frankfurtē) Latvijas dalība ES kopīgi organizētajos grāmatu tirgos ārpus Eiropas	Dalības sagatavošana un nodrošināšana Sagatavošanās Gvadalahas grāmatu tirgum Dalība grāmatu tirgū 2023.gadā Iesaiste citās līdzvērtīgās iniciatīvās	SRTM (<i>Latvian Literature</i>) SRTM (<i>Latvian Literature</i>), LGA	Pastāvīgi, 2022–2027
3.	“Grāmatai – 500” programmas un budžeta izstrāde	Izstāžu, konferenču u. c. aktivitāšu programmas un budžeta izstrāde Programmas sadaļas izstrāde dalībai Frankfurtes grāmatu tirgū	LNB	Līdz 2022 Līdz 2024
4.	Grantu programmu nodrošināšana ārvalstu izdevējiem (ar īpašu fokusu uz vācu valodu un citām lielajām valodām)		SRTM (<i>Latvian Literature</i>)	Pastāvīgi, 2022–2027
5.	Atbalsta programmas izveide kultūrvēsturiski nozīmīgu izdevumu tulkošanai un izdošanai vācu valodā un citās valodās		LGA, SRTM (<i>Latvian Literature</i>)	2023–2027
6.	Izdevēju, mediju, festivālu pārstāvju vizītes Latvijā (ar īpašu fokusu uz vācu valodas areālu)		SRTM (<i>Latvian Literature</i>)	Pastāvīgi, 2022–2027

7.	Latviešu literatūras tulkotāju kapacitātes stiprināšana (ar īpašu fokusu uz tulkotājiem no latviešu uz vācu valodu)	Tulkotāju semināri Tulkošanas meistardarbnīcas Tulkotāju mentoringa programma Tulkotāju radošās rezidences Jaunu tulkotāju piesaiste	SRTM (<i>Latvian Literature</i>)	Pastāvīgi, 2022–2027
----	---	--	------------------------------------	-------------------------

*Literatūras un grāmatniecības nozare par stratēģisko mērķi kultūras pieejamības darbības virzienā ir izvirzījusi Latvijas literatūras un grāmatniecības eksporta attīstību un auditorijas paplašināšanu ārvalstīs. Lai panāktu eksporta kāpumu nozarē, par virsuzdevumu izvirzīta Latvijas dalība viesu valsts statusā Frankfurtes grāmatu tīrgū 2025.–2027. gadu periodā, ar vismaz trīs gadu sagatavošanās periodu, koncertējot resursus Latvijas autordarbu tulkošanā, izdošanā vācu valodā. Frankfurtes grāmatu tīrgū līdz šim ir lielākais pasaules grāmatniecības tīrgū, ka pulcē vairāk nekā 300 000 apmeklētāju un 7000 dalībnieku. Latvija ir uzsākusi sarunas par dalību viesu valsts statusā 2025. gadā. Latvijai zīmīgs būtu 2025. gads, jo pirmā zināmā grāmata latviešu valodā tika iespiesta 1525. gadā Vācijā (2025. gadā – 500 gadi). Ņemot vērā šo notikumu, Latvijas Nacionālā bibliotēka uzsākusi vērienīgu “Grāmatai – 500” aktivitāšu programmas plānošanu 2021.–2027. laika posmam un grāmatu un lasīšanas gada pasludināšanu 2025. gadā. Latvijas dalību grāmatu tīrgū plānots pozicionēt kā programmas “Grāmatai – 500” ārvalstu sadaļu, veidojot to kā vienotu kopīgu iniciatīvu, kas uzsākas Latvijā un kuras kulminācija ir viesu valsts statuss un reprezentācija Frankfurtes grāmatu tīrgū. Latvijas Nacionālā bibliotēka uzsākusi sarunas ar Rīgas domi par pieteikuma sagatavošanu UNESCO grāmatu galvaspilsētas statusam 2025. gadā.

4. Jaunu literatūras un grāmatniecības jomas profesionāļu sagatavošana

Prioritātes stratēģiskais mērķis – jaunu literatūras un grāmatniecības jomas profesionāļu sagatavošana, tostarp profesionālas bāzes, izglītības un profesionālo zināšanu pilnveides iespēju nodrošināšana un jauno literātu un grāmatniecības jomas profesionāļu ataudzes veicināšana.

Nr.	Uzdevums	Aktivitātes	Atbildīgais	Izpildes termiņš
1.	Iniciatīvu īstenošana literātu – autoru, tulkotāju un redaktoru –, arī grāmatniecības nozares speciālistu, tostarp grāmatizdevēju, sagatavošanai un profesionālo iemaņu uzturēšanai un pilnveidei, tostarp klātienēs vai attālinātu izglītības iespēju nodrošināšana starptautiskās mācību iestādēs, ja attiecīga izglītība nav pieejama Latvijas izglītības iestādēs	<p>“Skolas somas” projektu īstenošana bērnu un jauniešu auditorijai, kas rosina interesi par grāmatniecību, grāmatu tapšanas visiem etapiem</p> <p>Vasaras skolas/kursu izveide grāmatniecības jomas speciālistiem (piemēram, mūžizglītības programmu ietvaros profesionāļiem)</p> <p>Literārās izglītības programmas “Literārā akadēmija” kapacitātes stiprināšana un attīstība</p> <p>Redaktoru, korektoru, literāro tulkotāju uz latviešu valodu augstākās izglītības/tālākizglītības programmu īstenošana</p> <p>Ar nozares kapacitāti un attīstību saistītas studiju programmas izveide Latvijas Kultūras akadēmijā/Latvijas Universitātē.</p> <p>Atbalsts literātu un grāmatniecības speciālistu studijām ārvalstu programmās</p>	<p>LRS, LGA</p> <p>LGA sadarbībā ar LU HZF</p> <p>LRS sadarbībā ar LU HZF, LU LFMI</p> <p>LRS, LGA sadarbībā ar LU HZF</p> <p>LRS, LGA sadarbībā ar LU HZF/LKA</p> <p>VKKF</p>	<p>Pastāvīgi, 2022–2027</p> <p>Līdz 2027</p> <p>Pastāvīgi, 2022–2027</p>

2.	Atbalsta mehānisms jauno autoru pirmo grāmatu sarakstīšanai, sastādīšanai, rediģēšanai un publicēšanai, ietverot arī profesionālu jomas speciālistu konsultācijas un atbalstu darbu sarakstīšanā un sastādīšanā; atbalsts jauno autoru darbu publicēšanai un prezentācijai	<p>Literārās rezidences jaunažiem autoriem</p> <p>Atbalsts debijas grāmatu izdošanai</p> <p>Jauno literātu izglītības programma "Literārā Akadēmija"</p> <p>Debijas romānu konkursu attīstība</p>	<p>SRTM</p> <p>VKKF</p> <p>LRS</p> <p>LRS sadarbībā ar izdevniecībām/privātajiem atbalstītājiem</p>	Pastāvīgi, 2022–2027
3.	Bibliotēku nozares profesionāļu sagatavošana, tostarp doktorantūras līmenī		LU SZF, LNB	Pastāvīgi, 2022–2027
4.	Intereses un zināšanu celšana par grāmatniecību un ar grāmatniecību saistītajām profesijām un to iespējām, jo īpaši jauniešu vidū	<p>Muzejpedagoģisko programmu īstenošanā pastāvīgajā ekspozīcijā "Grāmata Latvijā"</p> <p>Izglītojošo un tālākizglītojošo programmu īstenošanā LNB</p>	LNB	Pastāvīgi, 2022–2027

5 .REZULTATĪVIE RĀDĪTĀJI NOZARES ATTĪSTĪBAS IZVĒRTĒŠANAI

Vispārējie nozares rādītāji

Nr.	Rādītāji	2021		2022		2023		2024		2025		2026		2027	
		Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde
1.	Izdoto grāmatu nosaukumu skaits gadā kopā	1805	2108	2108											
2.	Izdoto latviešu oriģināldarbu nosaukumu skaits gadā	1016	1099	1099											
3.	Grāmatu kopējā tirāža gadā (tūkst. eks.)	1957	2414	2414											
4.	Latviešu valodā izdoto grāmatu vidējā tirāža (tūkst.eksemplāru)	1109	1446	1446											

Nozares radošās izcilības novērtējuma procesa rādītāji (LALIGABA, J.Baltvilka balva, Zelta ābele)

Nr.	Rādītāji	2021		2022		2023		2024		2025		2026		2027	
		Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde
1.	Piešķirto nacionālas nozīmes literatūrā un grāmatniecībā balvu skaits	26	26	28	28										

2.	Piešķirto nacionālas nozīmes balvu literatūrā un grāmatniecībā naudas balvu skaits	12	14	12	14										
3.	Vidējais vienas balvas naudas apmērs pēc nodokļu nomaksas	1500	1500	1500	1500										

Literārā radošā procesa intensitāte un atbalsta apmēra rādītāji

Nr.	Rādītāji	2021		2022		2023		2024		2025		2026		2027	
		Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde
1.	Literāro rezidenču skaits	99	103	99											
2.	Izmaksāto radošo stipendiju skaits literāro rezidenču īstenošanai	70	89	70											
3.	VKKF piešķirto stipendiju skaits literāro darbu radīšanai un tulkošanai	50	50	50											

Latvijas literatūras popularizēšanas (ārvalstīs) un eksporta rādītāji

Nr.	Rādītāji	2021		2022		2023		2024		2025		2026		2027	
		Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde
1.	Piešķirto grantu skaits ārvalstu izdevējiem Latvijā tapušas oriģinālliteratūras izdošanai ārvalstīs	46*	48*	20											
2.	Piešķirto radošo autoratlīdzību skaits tulkojumiem svešvalodās	63*	67*	10											

* liels grantu un tulkotāju atbalsta skaits saistīts ar COVID19 ierobežojumiem, kas skāra pasākumu norišu atcelšanu un ar to saistītā finansējuma novirzīšanu grantiem un tulkojumiem

Literārās izglītības programmas rezultatīvie rādītāji

Nr.	Rādītāji	2021		2022		2023		2024		2025		2026		2027	
		Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde	Izpilde	Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde	
1.	Profesionālo pilnveides pasākumu skaits	371	380	369											

2.	Profesionālo pilnveides pasākumu dalībnieku skaits	120	368	120											
3.	Literāro debiju grāmatu publikāciju skaits (pieteiktas LALIGABA)	7	11	8											

Lasīšanas veicināšanas programmu rezultāti

Nr.	Rādītāji	2021		2022		2023		2024		2025		2026		2027	
		Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde
1.	Dalībnieku skaits lasīšanas veicināšanas programmās	25 000	30 000	22 970											
2.	Lasīšanas veicināšanas programmās iesaistīto bibliotēku, skolu u. c. skaits	850	859	1030											

Valsts atbalsts grāmatu iepirkumam bibliotēkās

Nr.	Rādītāji	2021		2022		2023		2024		2025		2026		2027	
		Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde	Plānots	Izpilde
1.	Piešķirtais finansējums, euro	300 000	300 000	200 000											

2.	Iegādāto grāmatu nosaukumu skaits	600	602	400											
3.	Iegādāto grāmatu eksemplāru skaits	30 000	30 263	20 000											

6.STRATĒGIJAS ĪSTENOŠANAS NOVĒRTĒŠANAS KĀRTĪBA

Literatūras un grāmatniecības nozares stratēģijas īstenošanas rezultatīvie rādītāji tiek apkopoti reizi gadā, kad pieejami Latvijas Nacionālās bibliotēkas statistikas dati grāmatniecības nozarē par aizvadīto gadu, dati par finansējuma piešķirumiem Valsts kultūrkapitāla fonda projektu konkursos aizvadītājā gadā, mērķprogrammu sadalījums aktuālajam kalendārajam gadam, kā arī saņemtas institūciju atskaites par iepriekšējā gadā īstenotajām aktivitātēm valsts deleģētu funkciju īstenošanai un cita informācija par nozares norisēm un rādītājiem.

Stratēģija tiek izvērtēta Kultūras ministrijas konsultatīvajā Literatūras un grāmatniecības padomē un nepieciešamības gadījumā tiek sagatavoti precizējumi Literatūras un grāmatniecības nozares stratēģijā 2022.–2027. gadam.